

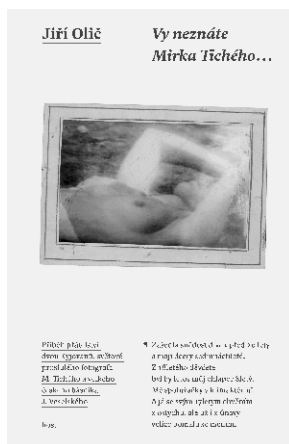
hodně prozaiků, leč vytratili se specialisté na psychologickou, historickou nebo právě humoristickou literaturu. Čest výjimkám, ale pokud přece jen k někomu ze zmíněných nálepek něco přílně, většinou se jedná o producenty myšlenkově nevybojného a literárně nezajímavého čtiva. Přitom navzdory uvedeným výtkám *Jeden z milionu* v tomto představuje výjimku a rozhodně dobrou alternativu literárnímu kopírování filmové troškovské stopy vyznačující se jakousi vytlemeností živenou myšlenkovými stereotypy.

Pokus o mytický dvojportrét

Petr Adámek

Další z Oličových
„souborů konců“

Jiří Olič
Vy neznáte Mirka Tichého...
Host, Brno 2016

Jako v Chalupeckého *Na hranicích umění*, tak i v poslední knize Jiřího Oliče *Vy neznáte Mirka Tichého...* vyjímala by se coby motto slova Marcela Duchampa: „Nezajímá mne

umění, ale umělci.“ At už Olič psal o Josefu Váchalovi, Jakubu Demlovi nebo Josefu Ladovi, vždy bylo patrné, že umělcův osud je pro něj rovnocenně důležitý a zajímavý jako jeho dílo. Nejinak je tomu i v případě knihy nejnovější.

Její vznik nestaví na nečekaně vyvřelé popularitě Miroslava Tichého, onoho „Tarzana v důchoď“, jednu dobu médií předváděného div ne na způsob Hotentotské Venuše, který svého času okouznil a inspiroval takové osobnosti, jakými jsou Michael Nyman či Nick Cave. Olič staví na vazbách, které tohoto malíře a fotografa spojují s jeho celoživotním přítelem a spolukyjovanem Jiřím Veselským, jehož biografii — třebaže autor ve svém úvodu zdůrazňuje, že držíme v rukou toliko soubor dokumentů, umělecko-historických úvah a vzpomínek — tato kniha vlastně představuje. Po vzoru svého *Čtení o Jakubu Demlovi* z roku 1993 Olič zvolil formu kalendária, přičemž sobě přisoudil úlohu jakéhosi reportéra s několika málo osobními vstupy, většinu prostoru však přenechává citacím, povětšinou z dosud nepublikovaných zdrojů. Jako paralelní portrét je Oličův text nesympetrický, neboť Veselský v knize jednoznačně převažuje, což má mimo jiné příčinu ve skutečnosti, že Tichého život, jakkoli „zajímavý“, se po dlouhá desetiletí neprojevoval výraznými změnami ani nebyl naplněn kontinuální prací. Hlavní spojnicí mezi oběma tvůrci je podle Oliče zaujetí světem žen a „dívnek“. Zatímco Tichému byla žena jakýmsi odvěkým, samozřejmým výtvarným námětem (v duchu názvu proslulé knihy Jarmily Blažkové *Žena — věčná inspirace umění*), Veselského posedlost dívčím světem mělo původ ryze erosexuální. Jeho tvorba doznala během padesáti let posunu od básní tradičně milostných k lyrice vyložené erotické, přičemž v souvislosti s poslední fází jeho díla bychom bez zdráhání mohli — možná poprvé — užít výrazu experimentální, vzhledem k dosud neprobádaným jazykovým kvalitám této poezie. V době, kdy byl nemocí upoután na lůžko, vkládal Veselský do svých veršů podivuhodně erotické

vize, simulující prožívanou skutečnost (viz především jeho poslední sbírku *Zpívající biochemie*). Tato vědomá iluze v jistém ohledu ladí s fotografiemi otištěnými v obrazové příloze, které Tichý pořídil snímáním televizní obrazovky během vysílání rakouských erotických pořadů. Jednoznačným svorníkem obou dvou však zůstává ona „mýtizovaná sláva obdařená charismatickým podivínstvím“, jak v jednom rozhovoru pro tento časopis Veselský charakterizoval Tichého (a *de facto* i sama sebe).

Olič se do obdobných průzkumů nepouští, sleduje takřka výhradně vnější okolnosti životaběhu svých ústředních postav. Přínos nejen této jeho knihy spočívá hlavně v syntéze, ve schopnosti nacházet cenné, zasuté a mnohdy netušené souvislosti (jako je třeba zajímavý doklad o Veselského přátelství s T. R. Fieldem). Text samotný se vyznačuje jasným, kultivovaným jazykem (pokaženým snad jen čím dál nápadnějším obecně užívaným nešvarem: „obrazy Matala, Foltýna“, namísto „obrazy Matalovy, Foltýnovy“), příznačným pro veškeré autorovy tituly. Až básnický rozměr má Oličova potřeba uvádět různé „zbytečnosti“, například že jeden z Veselského dopisů byl napsán na třech jídelních lístcích brněnské kavárny Bellevue, kdy už „z jídel na objednávku byla ‚vyškrtnuta vepřová játra na roštu obložená, op. brambory‘, jídlo za 10,50 Kčs“. Podobné detaily jsou zcela na místě, neboť v naprostém souladu s Veselského pojetím „socialistického realismu“.

Olič mohl leccos rozvinout: již několikrát bylo v minulosti uvedeno, že Bohuslav Reynek přeložil do francouzštiny vstupní část Veselského poémy *Žarošická pouť*, avšak ani zde se nedočteme nic o básnickově vazbě na Petrkov, a tedy okolnostech vzniku tohoto překladu. Jinde zase volá po vysvětlení stručné sdělení, že Veselský opustil své místo na Kuksu „nedobrovolně a nerad“. Leckterých nepřesností a chyb bylo možné se vyvarovat: jak správně píše Josef Chuchma (ve své jinak nepřilíš porozumivé recenzi), Vávrovo *Kladivo na čarodějnice* vzniklo roku 1969, nikoli 1973, jak stojí v knize.

r

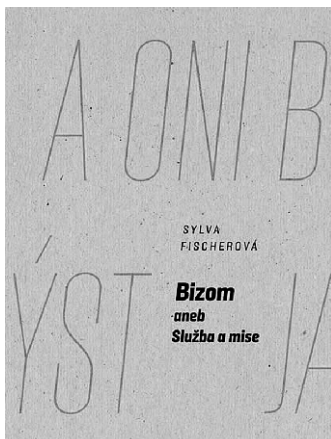
Nerad bych opominul větu, jejíž úlohu v celém Oličově textu vidím jako klíčovou: „Aby mohl mýtus fungovat, musí být ‚mrtev‘, musí být ‚souborem konců‘, a tedy všeho, co ho stále oživuje.“ Hluboké osobní zaujetí, s jakým Jiří Olič k těmto „souborům konců“ přistupuje, dává jeho knihám — žánrově povětšinou sympaticky neukotveným — zvláštní inspirativní sílu. Kéž je taková i ta další.

Kult slov

★★★

Petra Kožušníková

Tekutá próza
z dnešních dnů

Sylva Fischerová
Bizom aneb Služba a mise
Druhé město, Brno 2016

V pořadí pátá prozaická kniha Sylvy Fischerové nese opět zvláštní název *Bizom aneb Služba a mise*, jak jsme ostatně u této autorky zvyklí. Její čtenáři si přijdou na své, pokud se nechají unést poklidnou

vlnou humoru a tlachání v podání hlavní postavy Jiřího Bizoma, jenž se tak rád předvádí ve společnosti svých přátel či dcery. Velice barvitě situační exkurzy do osvobozeného myšlenkového světa lingvisty, které nikam nesměřují a do ničeho neústí, jsou příjemným pozváním prostě být, podívat se, jak si lze hrát. Hrát navzdory absurditě světa, hrát svou hru se světem. V tomto ohledu je kniha osvěžením a pobaví, ale přitom také zůstává — přes svou pestrost a kombinační různost — knihou na jedno přečtení.

Sylva Fischerová je autorkou, jejíž prozaické texty jsou přes bohatou síť motivických zdrojů napsány lehkým stylem. Také obrazy ze života Jiřího Bizoma jsou takové; situované do nejběžnějších životních událostí: potlach v hospodě, jízda tramvají, výlet s dcerou, přáteli, dovolená v Indii. Jsou protkány řadou odposlouchaných útržků vět, citací historických dokumentů, teoretických exkurzů. Text tvoří komunikační drť, autorka spoléhá na sémantiku hry, koláže, na efekt nečekaných spojitostí. Smysl textu spočívá jen ve schopnosti hrát si s rozdanými textovými indiciemi, tedy ve schopnosti čelit absurditě a absurditám, které člověka každodenně obklopují. Kniha je zároveň zprávou o posedlosti jedné myslí slovní hmotou.

Postava Jiřího Bizoma v podání Silvy Fischerové nejednou připomene postavy Hrabalových pábitelů. Jeho vůle ke slovní hře, neotřelé zpodobnění krásy světa uzamčené ve všednosti se tomuto hrabalovskému kódu blíží. Osamí-li Bizom, a ztratí tak partnera pro slovní interakci, například v kapitole věnované výletu do Indie, ponoří se do své hry natolik, že je schopen v izolaci hotelového pokoje zaujatě zkoumat barevnou škálu svých výměšků.

Tato až infantilní hravost jako by neměla konce a snadno přerůstá v šílenou posedlost utopenou v sobě samé. Na rozdíl od Hrabalových postav, jejichž pábení není tak jednoznačné a jednorozměrné, působí Jiří Bizom jen jako jednorozměrný koncept.

Destilát utrpení

★★★★

Zdeněk Staszek

Novela s alternativní historií
a skutečnými problémy

Jesús Carrasco
Neznámý v zahradě
přeložil Štěpán Zajac
Akropolis, Praha 2016

Jesús Carrasco sice zatím vydal jen dva romány, ale i s nimi se dokázal stát jednou z nejvýraznějších literárních tváří současného Španělska. Debut *Na útěku* (2013, česky Akropolis, 2015) posbíral všechny důležité španělské literární ceny, práva se prodala do desítek zemí a už se chystá filmová adaptace. Loňská novinka *Neznámý v zahradě* si vede podobně — Carrasco za ni získal mimo jiné i Evropskou literární cenu.

Oba romány mají hodně styčných ploch. Jsou, řečeno současnou literárněvědnou hantýrkou, neorurální; znovu objevují kouzlo, atmosféru a drsné podmínky periferních oblastí Španělska, zarývají prsty do vyschlé hlíny a stírají z očí všudypřítomný prach. Carrasco tak nečiní v žádné konkrétní době, v případě *Na útěku* dokonce ani lokaci; ze všech přítomných indicií lze usuzovat